

GRANIE (47) *sb n*

a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie), e pochylone.

sg N granié (13); -é (1), -(e) (12). ◇ G granią (13); -ą (12), -(a) (1). ◇ D graniu (2). ◇ A granié (6); -é (1), -(e) (5). ◇ I graniem (5) Mącz, ModrzBaz, KochSob, WitosłLut (2), granim (4) StryjKron (2), Calep (2); -ém (1), -(e)m (4). ◇ L graniu (3). ◇ pl A granią (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. Bawienie się; zabawa; ludus Mącz, Cn; lusio Mącz; lusus Cn (25) : BierEz M4v; Mącz 198d; ktoby naywięcey czału trawić zwykł/ graniem [*ludendo*]/ bieśiadowaniem/ niewiem coby Potym zacnego ná vrzędzie będąc íprawić mógł. *ModrzBaz* [41]; *SkarŻyw* 388; *Calep* 616a.

W przen (1) : A toć ieft kochanie mądrości Bożey y granie iey. BibRadz I 336a marg.

a. O grach towarzyskich, przeważnie o pieniądze (9) : z czego złe vczynki rosta: iako ieft piiánstwo/ chodzenie z bronią/ z ruśncami [!]/ śiadanie w kárczmách/ granie *GórnRozm* C2.

Wyrażenia: »granie kart, w karty« (4 : 4): Chciałby I. M. kładz Biłkup/ áby miásto gránia kart/ wynálazł káždy z W. M. grę rozumną *GórnDworz* C3; *LatHar* 118.

»granie kostek, w kostki« = *talarius ludus Mącz* [szyk 3 : 1] (3 : 1): Abowiem Claudius Cefarz o graniu kóstek xięgi wydał *KwiatKsiąż* P4, P3v; *Mącz* 439a; Aleatorium – Miecze do granią wkołtky. *Calep* 51a.

»granie o pieniądze« (2): Gránia o pieniądze v nich niemáfz/ ktoreby takie náleżiono/ karzą ie wśtáwioną winą. *BielKron* 259v; *LatHar* 118.

»szachow granie« (4): A nie tak warcabow albo fzachow granie/ abowiem zamyka wfobie iakoby iaką bitwe/ y nieprzyiaćielskie ścieranie á potykanie *KwiatKsiąż* P3v.

»warcabow granie« (1): *KwiatKsiąż* P3v cf »szachow granie«.

b. O ćwiczeniach cielesnych, sportowych (8) : Inter pueros sit honesta certatio, Miedzi dziećmi ma być poczćiwe ípieranie y granie bez którey ízkody. *Mącz* 49d; Diludia – Prześtanie od granią. *Calep* 325a.

Zwrot: »granie grać« (1): granie rozmagite grać/ kregle y infze gry/ przy ktorich trzeba biegać. *FalZioł* V 65.

Wyrażenia: »w kule granie« (1): Sphaeromachia – wkulie albo wpiłe granię. *Calep* 998a.

»granie piły, w piłę« = *sph(a)eromaphia Mącz, Calep; ludus pilae, pilae lusoriae certamen Mącz* [szyk 4 : 1] (4 : 1): Albo przy graniu piły/ gdy by ieden drugiego gonił/ á w vćiekaniu nogę złamał y vmárł. *GroicPorz* mmv; *Mącz* 198d, 408a; *ModrzBaz* 11; *Calep* 998a.

c. Przedstawianie jakiegoś widowiska (2) : Proscenium, Przedyćcie/ to yeft plác ná ktorym íprawce comediey/ ku graniu przirządzáją. *Mącz* 371b; Amphitheatrum – Okrągli dom wrzimian do granią. *Calep* 64a.

2. Wydobywanie tonów, melodii z instrumentów muzycznych (19) : Accino, Stroyę ku graniu. *Mącz* 33d; Personat domus cantu tibiary, Wíziłtek dóm grzmi/ drży/od rozmáyitych pyłzczel y gránia. *Mącz* 402c; *GórnDworz* P4; á gdyście chcieli táncowác/ żaden zwas nietylko wedle gránia íkákác [*ad numerum saltare*]/ ále y z mieyćcá fię podnieść niemógł *ModrzBaz* 52v; *SkarŻyw* 497; *WisznTr* 34; NIedbam áby żimné íkáły/ Po mym graniu táncowály *KochPieś* 33; *KochSob* 57, 62; *PudłFr* 39;

KochWr 38; Y Ktoż háyno ná brzegách Strymonowey wody Ták piękne łwym żálónym gránem łmući brody? *WitosłLut* A4v; Y tám [Orfeusz] łwym wdzięcznym gránem iuż był łercá zminił Nie vblágány Bogom *WitosłLut* A4v.

granie przed kim (1): Chriřtus tę łprawę kazał czynić ná przypominanie łwoie: toć nie ná przemienienie/ ábo pod/ ábo przy/ ábo w chleb y wino ćiałá łwego y krwi zamykanie/ [...] áni ná nołzenie po vlicách y granie przed nim iáko przed niedźwiedziem etc. *CzechRozm* 264v.

granie na czym (5): Iako ieřt vmieiętnoř hawtowania kořztownych rzeczy [...] / łpiewanie/ y na wřelkich przyprawach granie: lutnie/ gęřli/ organ. *FalZioł* V 51v; *GliczKsiqż* H2; *StryjKron* 59, 427; tę powieda ták iż dobrego gránia na lutni/ lutnia łámá przyczyną ieřt/ á nie tę miřtrż co łtrony łekce. *GórnRozm* L2v.

W charakterystycznych połączeniach: granie trąb, na gęřlach, na lutni (3), *na przyprawach; granie wdzięczne; grania nasłuchać się; od grania grzmieć; ku graniu stroić; granie usłyszeć; graniem budzić, cieszyć, smucić, zwabiać.*

Szereg: »śpiewanie, granie« (1): ząwždy rotámi wkoło łiebie tńecznikow y rozmaitych muzykow wodziłá/ ktorzy ią łpiewánim/ gránim ná dudach/ multńnkach [...] cieřyli *StryjKron* 427.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Praeludium, Pierwře przegrńnie álbo przebieżenie przed prąwym grńniem. *Mqcz* 199a; Praeludium – Riczwereck przed głównim granim, igragzka. *Calep* 835a, 858a.

Synonimy: 1. wesele, zabawa; 2. gędzienie, gędźba, piskanie, tyrlikanie.

Cf **GRA, GRAĆ, IGRANIE**